forum for
natur og **f**riluftsliv

Norges Vassdrags- og Energidirektorat
Postboks 5091
Majorstuen
0301 Oslo

Bergen, 28.06.2013

13 småkraftprosjekter på Folgefonnhalvøya – uttalelse fra FNF vedr. samla belastning

Viser til brev datert 11. april 2013 vedr. søknader om tillatelse til å bygge 13 småkraftverk på den såkalte Folgefonnhalvøya i Kvinnherad, Jondal og Ullensvang kommune. Forum for Natur og Friluftsliv er et samarbeidsforum mellom natur- og friluftslivsorganisasjoner på fylkesnivå. Bak denne uttalelsen står Bergen Turlag, Naturvernforbundet Hordaland og Norges Jeger- og Fiskerforbund Hordaland. Disse organisasjonene har en samlet medlemsmasse på over 34.000 i Hordaland.

NVE ber høringspartene i "Folgefonnapakken" om å vurdere hver utbyggingssak for seg, i tillegg til å vurdere alle sakene samlet. I denne uttalelsen vil vi først og fremst gjøre et forsøk på å vurdere samlet belastning av alle utbyggingene basert på FNF organisasjonenes interesse- og kompetansefelt. De mest konfliktfylte utbyggingsprosjektene vil bli omtalt særskilt i egne uttalelser fra Naturvernforbundet Hordaland, Bergen Turlag og Kvinnherad Turlag.

Generelt

"Folgefonnhalvøya er eit prioritert område innan utvikling av reiselivsnæringa, med nasjonal og regional satsning på utvikling av reiseliv og næringsliv basert på verdiane i Folgefonna nasjonalpark og randsona til denne" (Fylkesdelplan for små vasskraftverk, 2009 – 2021).

Landskapet i denne regionen er av stor verdi, og Folgefonna nasjonalpark og områdene rundt er populære destinasjoner for friluftsliv og reiseliv hvor natur og landskap er en vesentlig del av attraksjonen. Kommunene her er allerede sterkt belastet av vannkraftutbygginger, bl.a. fra utbyggingen i høyfjellet på 70-tallet. Selv om hvert av de nå omsøkte utbyggingsprosjektene utgjør forholdsvis små inngrep (2,15 – 20,43 GWh årsproduksjon), kan summen av eksisterende og planlagte (konsesjonsgitte) inngrep sammen få store negative konsekvenser for natur-, landskaps- og friluftslivsverdiene på Folgefonnhalvøya**.**

Det foreligger også utbyggingsplaner i disse kommunene som ikke ennå er lagt ut på høring og dermed ikke blir vurdert sammen med søknadene i denne "pakken". Dette gjelder bl.a. Herand kraftverk i Storelvi (Jondal), en elv med store verdier for natur og friluftsliv. Vi mener det er uheldig at ikke alle prosjekter er inkludert når en først søker å foreta en samlet

vurdering av planlagte utbygginger i disse kommunene, det gir en feilaktig fremstilling av det totale bildet ovenfor høringspartene.

Om saksgrunnlaget for vurdering av samlet belastning

Viser til brev fra FNF til NVE datert 4. juni 2013, og svar fra NVE av 18. juni 2013. FNF Hordaland etterlyser en faglig utredning av samlet belastning i området med fokus på fisk, fugl og bunndyrsfauna, samt vekt på INON-områder, friluftsliv og landskap. Vi mener fortsatt at dette burde ligge som en del av faktagrunnlaget før søknadene sendes på høring, for at naturmangfoldlovens krav til kunnskapsgrunnlag og vurdering av sumvirkninger skal være oppfylt.

NVE hevder i sitt svar til FNF at søknadene er i samsvar med gitte søknadsmaler for småkraftverk og at rapporter om biologisk mangfold er gjennomført etter veileder fra NVE og Direktoratet for Naturforvaltning. Dette synes vi er rart, da vi ved gjennomgang av samtlige 13 søknader må konkludere med at kunnskapsgrunnlaget som foreligger knyttet til de enkelte søknadene er av svært varierende omfang og kvalitet. Noen av søknadene er også direkte mangelfulle, og unnlater å gi en verdi- og/eller konsekvensvurdering av relevante tema som fisk og fiske, INON og friluftsliv. Dette gjør det tilnærmet umulig for oss som høringspart å vurdere de ulike prosjektene opp mot hverandre, og også vurdere samlede konsekvenser av utbyggingene.

I OEDs retningslinjer for små vannkraftverk, s. 34, står det at:
"Sumvirkninger kan defineres som de samlede konsekvenser av flere små vannkraftanlegg innenfor et geografisk avgrenset område, eller de systematiske virkninger små kraftanlegg har på et tema, for eksempel en art eller en naturtype, innen et større geografisk område."

Vi kan ikke se at det saksgrunnlaget som foreligger er tilstrekkelig for å foreta en vurdering av sumvirkninger i området. Dette vil vi belyse nærmere nedenfor.

INON

Dersom samtlige av de 13 prosjektene blir realisert vil minst 4,44 km^2 INON sone 1 og 14,68 km^2 INON sone 2 gå tapt. Tapet vil sannsynligvis være noe større, da to prosjekter ikke oppgir tap av INON som konsekvens i søknaden:

- *Brattabøelvi kraftverk*, Jondal kommune – det er oppgitt i søknaden at INON sone 2 vil gå tapt, men det er ikke oppgitt hvor mye.
- *Breisete kraftverk*, Jondal kommune – det er ikke oppgitt i søknaden hvor store INON-områder som vil gå tapt. Hvis Nipevatnet regnes som inntaksdam vil så vidt vi kan se grensen for INON-området på vestsiden dalen bli forskjøvet.

Vi mener fokus må være på å unngå utbygging i områder som i dag er inngrepsfrie, dvs. at de prosjekter som medfører en vesentlig reduksjon av INON i disse kommunene må unngås. Inngrepsfrie naturområder er viktige å ivareta både for å sikre biologisk mangfold, og for utøvelsen av friluftsliv der opplevelsen av urørt natur er helt sentral. Urørt natur har en egenverdi som ikke kan måles i kroner, og vi får stadig mindre av dette.

De prosjektene som fremstår som mest konfliktfylte med tanke på tap av INON iht. de søknadene som foreligger i dag er:

1. *Børsdalselva kraftverk* – 17,1 GWh og INON reduksjon på 7,05 km^2
2. *Overføring Sitatutevatn, Valedalen kraftverk* – 1,6 GWh og INON reduksjon på 6,1 km^2
3. *Øvre Alsåker kraftverk* – 19,1 GWh og INON reduksjon på 3,54 km^2
4. *Tverrelva kraftverk* – 20,43 GWh og INON reduksjon på 2,5 km^2

Vi forventer at NVE stiller krav til utredning av tap av INON i km^2 for de prosjekter som ikke har data for dette i søknaden, slik at disse kan sammenlignes på samme grunnlag som de øvrige prosjektene.

Vi vil også påpeke at Øvre Alsåker kraftverk vil påvirke sårbare høyfjellsområder av både stor og middels verdi i Hordaland "Fylkesdelplan for små vasskraftverk".

Friluftsliv

Dette temaet er generelt svært dårlig utredet i søknadene som foreligger, og mye gir inntrykk av å være subjektive vurderinger fra grunneiere eller utbygger som har økonomiske interesser ved realisering av småkraftprosjektene. Et eksempel på dette er søknaden for Tverrelva kraftverk, hvor det står at:

"Det er elles opp til turgåarar og andre om anlegget og inngrepet er negativt eller positivt – det blir ei subjektiv vurdering. For grunneigarane er det utelukkande positivt".

Mener NVE at dette utsagnet kvalifiserer som en reell vurdering av verdi og konsekvens for friluftsliv? Og hvordan kan man vurdere sumvirkninger for friluftsliv med denne type uttalelser som saksgrunnlag?

Flere av prosjektene er lokalisert i regionalt viktige friluftsområder, og noen er inngangsport til nasjonale friluftsområder på Folgefonna. Noen av utbyggingene vil også være synlige fra friluftsområder med nasjonal verdi, slik at verdien av friluftsliv i disse områdene blir indirekte negativt berørt.

Vi etterlyser en vurdering av hvordan de enkelte utbyggingene vil redusere opplevelsesverdien for friluftsliv i prosjektområdet, og i områdene rundt. Det er ikke godt

nok å henvise til at "utbyggingen ikke vil være til hinder for fremtidig utøvelse av friluftsliv i området". Friluftsliv er utøvelse av fysisk aktivitet kombinert med naturopplevelser, og dersom naturopplevelsen blir redusert, vil det gi negative konsekvenser for friluftslivet.

I tillegg til en beskrivelse av opplevelsesverdi, etterlyser vi også en beskrivelse av faktisk bruk av områdene. Vi mener at et friluftsområde ikke nødvendigvis må være av nasjonal betydning for å få en høy verdivurdering for temaet friluftsliv, dette er heller ikke i tråd med dagens politiske føringer. Livet leves i lokalsamfunnene, og med nåtidens fokus på folkehelse og nærmiljøkvaliteter for barn og ungdom, bør et område kunne score høy verdi som friluftsområde dersom det er mye brukt av den lokale befolkningen.

Folkehelsemeldingen (St. mld. 34, 2012-2013), sier bl.a. at *"det i en videre bo- og byutvikling må legges vekt på trygg og rask tilgang til attraktive og naturlige leke- og utearealer"* og at *"Gode steder og lokalsamfunn har stor betydning for livskvalitet, trivsel og helse".* Vassdrag som sentrale landskapselement, med stor opplevelsesverdi og rekreasjonskvaliteter knyttet til bl.a. bading og fiske, er viktige i den sammenheng. Redusert vannføring vil kunne ha en negativ virkning på vassdragets verdier for friluftsliv og rekreasjon.

I et friluftslivsperspektiv fremstår følgende utbygginger som særdeles konfliktfylte jf. det saksgrunnlaget som foreligger per i dag (uprioritert rekkefølge):

- *Børsdalselva kraftverk*: Inngrepet har en stor reduksjon i INON og vil være synlig fra utfartsområder/stier til Englafjell og Ulvanosa, regionale friluftsområder av stor verdi. Hele tiltaksområdet ligger innen områder som er gitt stor til middels verdi for friluftsliv i Hordaland Fylkesdelplan for små vasskraftverk. **Inngrepet må unngås i sin helhet.**
- *Valedalen kraftverk:* Området rundt Valedalsvassdraget er et populært friluftsområde. En lokal gjennomgang av turbøker for området viste et årlig gjennomsnitt på 3400 besøkende, dette tallet må antas å være betydelig høyere da ikke alle turgåere skriver seg inn i lokale turbøker. Overføring Sitautevatn fremstår som et meningsløst inngrep med store negative konsekvenser for INON og tilnærmet ubetydelig bidrag til økt kraftproduksjon. De omsøkte inngrepene vil bli synlige fra de mest brukte turstiene. Hele området ligger innen områder som regnes som middels viktige for friluftslivet i Hordaland Fylkesdelplan for små vasskraftverk. **Overføring av Sitautevatn må unngås, og det må stilles høyere krav til minstevannsføring.**
- *Eikeelva kraftverk:* Det er flere t-merkede stier langs elven, og stedet brukes som inngangsport for friluftsliv i Eikedalen og omkringliggende områder (Englafjell, Ulvanosa, Mannen etc.). Redusert vannføring vil virke negativt inn på opplevelsesverdien i området. Hele området ligger innen områder som regnes som middels viktige for friluftslivet i Hordaland Fylkesdelplan for små vasskraftverk. **Her bør det som et minimum stilles krav til høyere minstevannsføring.**
- *Vassendelva kraftverk:* Dette er et friluftsområde med stor verdi for den lokale befolkningen, det er flere hytter og turstier i området rundt Vassendvatnet og det har

en unik lavterskelposisjon da man kan kjøre bil helt opp til vannet. Området er mye brukt. Det er tilgjengelig for flere typer brukergrupper, samtidig som at området gir deg følelsen av å være høyt til fjells. Vei og parkeringsplass er lite synlig fra området rundt vannet. Vassendvatnet er langgrunt, slik at en regulering av vannet gjør at det kommer til syne en skjemmende reguleringssone som reduserer opplevelsesverdien i området (se bilde 1 og 2 nedenfor). Reguleringen vil også gjøre det kronglete å benytte båt på vannet sommerstid, og det vil gjøre isen utrygg om vinteren. **Nedtapping av Vassendvatnet må unngås.**

- *Tveddal kraftverk*: Mange turer i Jondalsfjellene starter fra Tveddal, og det er flere støler i området. Tveddal er allerede sterkt utbygd, og videre utbygging vil betydelig forringe friluftskvalitetene her. Friluftsinteresser er ikke verdi- og konsekvensvurdert i søknaden til Tveddal kraftverk.

Vi har ikke komplett oversikt over friluftskvalitetene i disse områdene, og de utredninger som er gjort på dette feltet i søknadene er som nevnt innledningsvis stort sett mangelfulle. Det kan derfor være elver/utbygginger som ikke er nevnt her men som likevel har stor lokal verdi for friluftsliv. Vi mener derfor at områdenes friluftsverdi må vurderes nøye, og at NVE må hente inn opplysninger for de søknader med mangelfulle beskrivelser av dette temaet. De berørte kommunene er allerede preget av mange spredte inngrep i naturen og mange vassdrag allerede er bygd ut. Vi mener derfor at videre innvilgninger av søknader i området bare bør skje etter nøye vurderinger av den samlede belastningen, ikke bare for natur og biologisk mangfold, men også for det lokale og regionale friluftslivet.

Bilde 1: Vassendvatnet, normal vannstand. Foto: Audun Svåsand

Bilde 2: Vassendvatnet nedtappet, med skjemmende reguleringssone. Foto: Audun Svåsand

Landskap

Som tidligere nevnt har landskapet stor verdi i dette området, her er både verdifullt fjordlandskap og sårbart høyfjell, og flere av utbyggingene kommer i konflikt med disse landskapsverdiene. Landskapet er også en sentral del av opplevelsen for frilufts- og reiselivsaktiviteter i området.

Temaet landskap er generelt dårlig utredet i de søknadene som foreligger, og følgende søknader er særdeles mangelfulle på dette temaet:

- *Tveddal kraftverk:* Ingen verdi- eller konsekvensvurdering knyttet til landskap.
- *Sævarhagen kraftverk:* Ingen konsekvensvurdering knyttet til landskap.
- *Breisete kraftverk*: Ingen verdi- eller konsekvensvurdering knyttet til landskap.
- *Børsdalselva kraftverk*: Ingen verdi- eller konsekvensvurdering knyttet til landskap. Tiltaket vil bl.a. føre til bortfall av to fossefall som er viktige landskapselementer ved høy naturlig vannføring sommerstid.
- *Tverrelva kraftverk*: Ingen verdi- eller konsekvensvurdering av landskap.

Ingen av prosjektene foretar en visualisering av inngrepene fra sentrale utsiktspunkt, selv om dette er en forventning knyttet til disse delområdene (Samlafjorden og Rosendal-Husnes) i Fylkesdelplan for små vasskraftverk i Hordaland (2009 – 2021):

"… høyrer til Hardangerfjorden der landskapet har stor verdi og er nasjonalt viktig for reiselivet. Konsesjonssøknader i dette området må ha god visualisering av inngrep frå sentrale utsiktspunkt."

Fylkesdelplanen påpeker også at byggingen av Jondalstunnelen mellom Jondal og Kvinnherad vil åpne opp området og gjøre det enklere for turister å benytte seg av de tilbud som ligger her. Nå er tunnelen ferdigstilt, og det er derfor enda viktigere å se disse områdene i sammenheng og vurdere samlet belastning på bl.a. landskap.

OEDs retningslinjer for små vannkraftverk sier følgende om vurdering av sumvirkninger knyttet til landskap (s. 34):

"Utbygging av mange små kraftverk for eksempel innen et fjordlandskap kan føre til bortfall av flere viktige landskapselementer, for eksempel fosser og stryk, som ofte har stor betydning for landskapets karakter og særtrekk. Hvert enkelt inngrep kan isolert sett ha liten betydning, mens summen av inngrepene kan medføre at opplevelsesverdiene knyttet til landskapet blir sterkt forringet eller går tapt."

Det er rett og slett umulig å foreta en vurdering av sumvirkninger på landskap basert på det saksgrunnlaget som foreligger i dag. Vi forventer at NVE stiller krav til utredning av dette temaet for de som ikke allerede har gjort det, samt at det foretas en samlet vurdering av konsekvenser for landskap på Folgefonnhalvøya som følger av disse utbyggingene. En samlet vurdering bør blant annet belyse:

- Den totale mengden verdifulle landskapselementer som vil bli berørt (fosser, stryk, gjel etc.)
- Synlighet fra bebyggelse, sentrale utsiktspunkt og viktige ferdselsårer (særdeles viktig der hvor flere utbygginger påvirker samme ferdselsåre opp mot Folgefonna)
- Andelen påvirkninger i sårbare høyfjellsområder hvor inngrepene vil etterlate varige sår i naturen, og hvor muligheten for avbøtende tiltak er begrenset
- Mengden utbygginger med negativ konsekvens for fjordlandskapet

Biologisk mangfold

Her viser vi bl.a. til "Hordaland Fylkesdelplan for små vasskraftverk". Denne har markert området hvor Eikeelva kraftverk er plassert som et ferskvannsdelta av stor verdi.

Bunndyr

Det finnes god dokumentasjon på at redusert vannføring fører til en endring i artssammensetning, størrelse og tetthet på bunndyrsfaunaen i regulerte vassdrag (se f.eks. NVE boken "Økologiske forhold i vassdrag – konsekvenser av vannføringsendringer" (2006)). Bunndyrssamfunnet danner næringsgrunnlaget for mye av dyrelivet i elven, og er viktige næringselementer både for fisk og vassdragstilknyttet fugl. Redusert vannføring vil nok ikke fjerne bunndyrene helt, men trolig minske bestandsstørrelsene og forskyve artssammensetningen slik at man går fra arter med stor til arter med liten kroppsstørrelse.

Bunndyrsfauna har også ofte innslag av rødlistede innsektarter. Dette går tydelig frem av Norsk Rødliste 2010 som har et eget kapittel vedr. bunndyrsfauna.

Ingen av biomangfoldsrapportene har etter det vi kan se foretatt en kartlegging av bunndyrsfauna i de aktuelle vassdragene. Veilederen "Kartlegging og dokumentasjon av biologisk mangfold ved bygging av småkraftverk (1-10 MW)" sier at:

"Dersom planene ikke omfatter slipp av minstevannføring skal konsekvenser for bunndyrfaunaen med vekt på rødlistearter vurderes".

Dette kravet er ikke tilfredsstilt i biomangfoldsrapporten for Vassendelva kraftverk, hvor det ikke planlegges slipp av minstevannsføring vinterstid. Når det videre er dokumentert at redusert vannføring vil kunne få konsekvenser for bunndyrsfaunaen i vassdragene, mener vi at kartlegging av bunndyrsfaunaen også må foretas selv når utbyggingen innebærer slipp av minstevannsføring. Dette er nødvendig for at myndighetene skal ha mulighet til å gjøre en tilstrekkelig vurdering etter vannforskriften § 12 og naturmangfoldloven §§ 8 og 10.

Det er grunn til å tro at dersom samtlige av de 13 omsøkte utbygningene blir realisert, vil næringsgrunnlaget i disse områdene bli endret med negative følger for de organismer som livnærer seg på bunndyrsfaunaen.

Fugl
I følge biomangfoldrapportene for Krossdalselvi og Vassendelva kraftverk er det registrert funn av både makrellterne (VU) og sanglerke (VU) og flere arter som er nær truet, blant annet strandsnipe og vipe. Disse og andre vasstilknyttede arter, som f.eks. vintererle, nevnes i flere av biomangfoldrapportene, enten som funn eller pga at det er trolig at de finnes i området og da vil bli påvirket. Det er de vassdragstilknyttede fuglene som vil bli mest negativt påvirkede av mindre vassføring i vassdragene og da må de omsøkte inngrepene ses i sammenheng med at det allerede er svært mange vassdrag som er regulert i området.

Vi må også løfte frem at hele 10 av 13 av biomangfoldrapportene i Folgefonnapakken inneholder enten observasjon av fossekall, funn av fossekallhabitat, reir eller egnet hekkelokalitet, eller sier at fossekall ikke kan utelukkes fra området. Fossekall er kanskje den fuglearten som er mest avhengig av rennende vann, både for etablering av reirplasser og for å finne føde. Vassdrag som er aktuelle for utbygging av små kraftverk er ofte vassdrag som er leveområder for fossekall.

Fossekallen livnærer seg på bunndyrsfaunaen (vårfluer, døgnfluer, steinfluer) i vassdraget hvor den holder til, og mange fuglearter er kjent for å konsentrere næringssøket sitt til områder med størst tetthet av næring. Vannkraftutbygginger med påfølgende redusert vannføring kan gjøre vassdragene ubrukelige for fossekallen ved at mangfoldet og mengden av næringsdyr utraderes (se bl.a. NOF Rapport nr 3 – Små kraftverk og fossekall). En endring

av artssammensetningen av bunndyrsfaunaen mot større andel små dyr i bunndyrssamfunnet vil også være negativt for fossekallen, fordi ungene er avhengige av større bunndyr etter hvert som de selv blir større.

Det er rimelig grunn til å anta at den samlede belastningen på fossekallen på Folgefonnhalvøya vil bli stor negativ, dersom samtlige 13 utbyggingsprosjekter blir realisert. Rugekasser har vist seg å være et effektivt avbøtende tiltak for fossekall, som kompensasjon for tap av gode reirplasser. Dette bør være et krav til avbøtende tiltak der hvor det gis konsesjon til utbygging, og det er rimelig å anta at fossekallen lever i området.

Næringsgrunnlaget må imidlertid også være tilstede for at fossekallen skal kunne livnære seg i et vassdrag. **Vi mener at det er en reell risiko for at levekårene til fossekallen på Folgefonnhalvøya vil bli sterkt negativt påvirket dersom disse 13 prosjektene blir tildelt konsesjon.** Hvor mange vassdrag som må/bør "spares" er imidlertid vanskelig for oss som høringspart å gi et konkret svar på, og vi mener dette må utredes nærmere av noen med faglig ekspertise på fossekall og andre vassdragstilknyttede fuglearter.

Bilde 3: Fossekall. Foto: Erlend Haarberg

Fisk

Ingen av de 13 omsøkte utbyggingene vil, jf. biomangfoldsrapportene, komme i konflikt med anadrome elvestrekninger eller strekninger med truet laks. Vi mener **de vurderingene som er blitt gjort i mange tilfeller er for snevre**, da ingen etter det vi kan se vurderer risikoen for gassovermetning eller økt sedimenttransport til elvestrekninger utenfor selve *influensområdet* som definert i søknadene. Disse to faktorene vil kunne få store negative konsekvenser for fisk i vassdraget nedenfor utbyggingsområdet.

Dette kan f.eks. være en risiko for fisken i Uskedalselven, den lengste lakseførende elven langs hele Hardangerfjorden (lakse- og ørretførende i 13km). Fangstdata fra SSB for denne elven viser en sterk økning i fangst av både sjøørret og laks de siste 3 årene (se figur 1). Laksen spesielt viser en klar trend. Biomangfoldsrapporten for Børsdalselva kraftverk hevder at fangst av laks i Uskedalselven utelukkende er rømt oppdrettslaks. Vi synes det er rart at rømt laks kan forklare denne økningen alene, og mener på vår side at dette kan tolkes som et positivt resultat som følger av et omfattende kalkingsprogram gjennomført i elven siden 2002. Det er også gjennomført elveforbedringer i Uskedalselven for å bedre gyteplasser og å få fisk inn i sidebekker, samt utsetting av smolt. Smoltutsettingen ble avsluttet på 2000-tallet, siden elven produserte nok smolt på egenhånd.

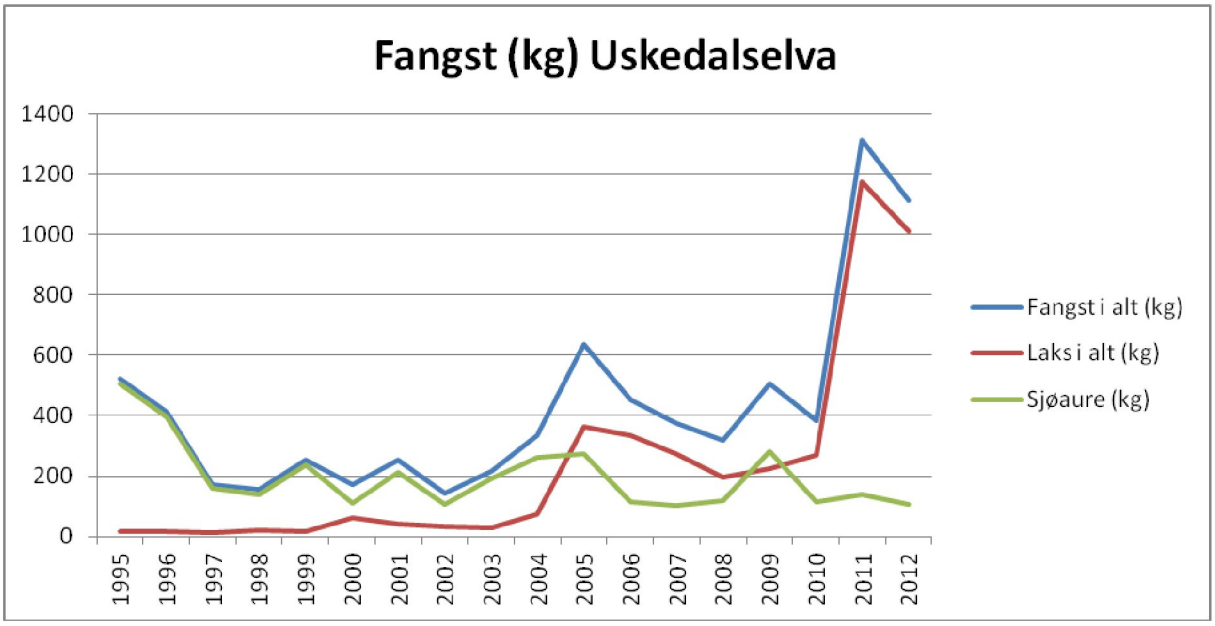

Figur 1: Fangsdtata (kg) Uskedalselva, Kvinnherad. Kilde: SSB.

Redusert vannføring vil også kunne påvirke stasjonære fiskebestander negativt, og føre til dårligere kvalitet på fisken. Dette vil være uheldig for sportsfiske i området, og føre til redusert opplevelsesverdi. Ingen av søknadene anerkjenner dette som en særlig negativ konsekvens av utbygging, etter det vi kan se.

For at fiskeinteressene i områdene ikke skal forringes betraktelig, ber vi NVE sørge for at det foretas vurderinger av risiko for gassovermetning og sedimenttransport i nedenforliggende elvestrekker som følge av anleggsarbeid og installasjon av småkraftverk, for de utbygginger der hvor dette vil være relevant. Vi ber også NVE ta hensyn til opplevelsesverdi for fiskeinteresser i vurderingen av de 13 søknadene som nå foreligger, og søke å unngå utbygging i de vassdrag som i dag benyttes av lokale barn, unge og sportsfiskeentusiaster til fiskeaktiviteter.

Moser og karplanter
I Børsdalselva kraftverk er det funnet to sårbare moser (VU), vasshalmose og flommose samt den sjeldne mosen bladknoppnikke. Disse mosene i flomsonen er typisk truede av at altfor mange bekker og elver får en kraftig redusert vannføring. Som det fremgår av biomangfoldrapporten er både flommose og vasshalemose svært sårbare i fht at de har dårlig spredningsevne og formerer seg ved fragmentering.

For Grimeelvi kraftverk mener vi det bør stilles krav til et utbyggingsalternativ som unngår hogst av gråor, slik at lokaliteten med skorpefiltlav (NT) ivaretas. Det må også stilles krav til at anleggingsarbeidet tilpasses slik at det vil gjøre minst mulig skade på denne lokaliteten, f.eks. bruk av adkomstvei fra sør som i følge søknaden kan føre til mindre negative virkninger.

Oppsummering
De 13 omsøkte prosjektene på Folgefonnhalvøya utgjør hver for seg relativt små utbygginger. Disse er imidlertid planlagt i et område med verdifullt fjordlandskap og sårbart høyfjell av stor verdi, og som allerede er sterkt belastet av vannkraftutbygginger. Selv om de enkelte utbyggingene er små, kan de samlede negative konsekvensene derfor bli store, både for friluftsliv, fiske, landskap og biologisk mangfold.

Vi har påpekt en rekke feil i flere av søknadene, og mener at de ikke er i samsvar med NVEs ”Søknadsmal for småkraftverk”, samt at enkelte av biomangfoldsrapportene ikke tilfredsstiller de forventninger man burde kunne ha ut fra veilederen ”Kartlegging og dokumentasjon av biologisk mangfold ved bygging av småkraftverk (1-10 MW)”. Dette er noe som burde ha vært kvalitetssikret hos NVE før søknadene ble sendt ut på høring.

På grunn av mangelfulle søknader og dårlig kvalitet på enkelte av søknadene, er det svært vanskelig å danne seg et bilde på hva som vil bli de totale belastningene på Folgefonnhalvøya som følger av disse utbyggingene. Dette kan rettes opp i ved at NVE stiller krav til tilleggsutredninger på samlet belastning av disse 13 utbyggingene, med fokus på økologi, biologisk mangfold, friluftsliv, fiske og landskap.

Sluttkommentarer
Vi er positive til at prosjektene legges ut som samlede "pakker" og ikke enkeltvise utbygginger. Det er viktig å se prosjektene samlet, og også i sammenheng med det som allerede er tildelt konsesjon og bygd ut i områdene. Det er også bra at NVE lager oversiktskart over konsesjonsgitte og omsøkte utbygginger i områdene, som er et nyttig verktøy for oss som høringspart.

Vi må likevel påpeke at dersom det skal være et poeng å legge prosjektene ut som samlede pakker, må det være mulig å sammenligne og sette de ulike utbyggingssakene opp mot hverandre. Det har ikke vært mulig i dette tilfellet, på grunn av svært varierende saksgrunnlag og kvalitet på søknadene. Denne type pakkeløsninger på høring bør være fulgt opp med en vurdering av sumvirkninger for naturmangfold, landskap, frilufts- og reiselivsverdier av de omsøkte prosjektene, sett i sammenheng med virkningene av prosjekt som allerede har blitt gitt konsesjon og eksisterende kraftanlegg.

Det er uheldig at det foreligger andre utbyggingsplaner i disse kommunene som ikke blir vurdert sammen med søknadene i denne "pakken". Vi har ved henvendelse til NVE blitt fortalt at dette bl.a. er fordi prosjektene behandles i ulike avdelinger hos NVE. Vi vil påpeke at det rettslige kravet til vurdering av sumvirkninger inneholder hensyn til allerede eksisterende inngrep, vedtatte inngrep, omsøkte inngrep og planlagte inngrep. Kravet må tolkes på en slik måte at det gjelder alle inngrep som faller inn under en sektormyndighets ansvar, uavhengig av hvordan myndighetsorganet er organisert avdelingsvis. Vi håper at NVE er i stand til å se ut over sin egen småkraftavdeling når sumvirkningsvurderingene for disse områdene skal foretas.

Det er et enormt utbyggingspress på vassdragene i Hordaland i dag, og disse 13 omsøkte prosjektene er ikke de eneste som har høringsfrist innenfor et kort tidsrom i sommerferiemånedene. Vi ba om forlenget høringsperiode for "Folgefonnapakken" (ref. brev av 12.4.2013), uten at det ble imøtegått av NVE. Korte høringsfrister på store saksmengder og med saksgrunnlag av svært varierende kvalitet utgjør etter vår mening et demokratisk problem, og vi stiller spørsmålstegn ved om allmennhetens interesser blir tilstrekkelig ivaretatt i fylket vårt.

forum for
natur og **f**riluftsliv

Med vennlig hilsen

Johanna Myrseth
Fylkeskoordinator
FNF Hordaland

Oddvar Skre
Leder naturmangfoldsgruppa
Naturvernforbundet Hordaland

Terje Wangsholm
Fylkessekretær
NJFF Hordaland

Nicolas Rodriguez
Naturvernansvarlig
Bergen Turlag

Kopi til:
Fylkesmannen Hordaland, Miljøvernavdelinga
FRIFO
Kvinnherad Turlag
Folgefonni Bretørarlag
Bergens Tidende
Hordaland Folkeblad